

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83177,Mazurkiewicz-Jan.html>
2022-09-30, 07:40

Mazurkiewicz Jan

MAZURKIEWICZ Jan (12 VII 1871, Czerwony Dwór k. Brześcia nad Bugiem – 31 X 1947, Tworki k. Pruszkowa), lekarz neurolog i psychiatra, twórca warszawskiej szkoły psychiatrycznej. Syn ziemianina Leopolda i Krystyny z Kowalewskich.

Klasyczne IV Gimnazjum ukończył w Warszawie (1890), tam też podjął studia na wydziale lekarskim Cesarskiego Uniw. Warszawskiego. W 1894 za udział w nielegalnych obchodach setnej rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja został relegowany z uczelni. Przerwane studia kontynuował w Krakowie. W 1896 uzyskał dyplom doktora wszech nauk lekarskich na UJ, a w 1897 nostryfikował go na uniwersytecie w Dorpacie (ob. Tartu w Estonii). W tymże roku udał się w dwuletnią podróż naukową, najpierw do Grazu, gdzie pracował w klinice neurologiczno-psychiatrycznej pod kierunkiem G. Antona, później zaś zapoznawał się z dorobkiem francuskiej szkoły neurologicznej i psychiatrycznej w kilku klinikach paryskich. Do Warszawy wrócił w 1900 i zatrudnił się jako asystent na oddziale doktora K. Rychlińskiego w Szpitalu św. Jana Bożego. W 1902 zorganizował szpital dla nerwowo i psychicznie chorych w Kochanówce k. Łodzi i został jego pierwszym dyrektorem. W 1907 przeniósł się do Kobierzyna pod Krakowem, gdzie również zorganizował od podstaw zakład leczniczy dla nerwowo i psychicznie chorych.

W 1909 M. habilitował się we Lwowie, a w 1911 został docentem UJ. W czasie I wojny światowej pełnił obowiązki ordynatora oddziału neurologiczno-psychiatrycznego Szpitala św. Łazarza w Krakowie. W 1918–19 był naczelnikiem Wydziału Psychiatrycznego w Ministerstwie Zdrowia. Wiosną 1919 M. został profesorem tytularnym UJ; w tymże roku objął, jako profesor zwyczajny, Katedrę Psychiatryczną na wydziale lekarskim UW. W czasie okupacji niemieckiej kierował kliniką

psychiatryczną w Szpitalu św. Jana Bożego. W 1943–44 uczestniczył w kursach tajnego nauczania psychiatrii dla studentów medycyny. Przetrwiał powstanie warszawskie i po jego upadku na krótko przeniósł się do Częstochowy. Jednak już w III 1945 powrócił do Warszawy. Ponieważ budynek kliniki psychiatrii UW leżał w gruzach, M. zorganizował klinikę psychiatryczną w Tworkach k. Pruszkowa, którą kierował do końca życia.

W okresie międzywojennym M. pełnił wiele funkcji uniwersyteckich. W 1919 został wybrany dziekanem wydziału lekarskiego UW. W 1921–22 piastował urząd rektora UW, a w 1922–23 prorektora. Od 1930 był członkiem PAU. Należał do Polskiego Tow. Psychiatrycznego i w 1930–47 pełnił funkcję jego prezesa. Był też aktywnym członkiem wolnomularstwa. Był członkiem AN Lekarskich, sprawując w nim swukrotnie funkcję prezesa i raz wiceprezesa. Od końca 1928 do końca 1931 sprawował godność Wielkiego Mistrza Łoży Narodowej Polskiej.

O M. mówi się jako o twórcy polskiej szkoły psychofizjologicznej. Uważał, że psychiatria i neurologia winny być ze sobą ściśle powiązane i rozpatrywane na gruncie dokładnych badań anatomicznych, fizjologicznych oraz patologicznych i patofizjologicznych. Tym samym dążył do możliwie bliskiego łączenia wyników uzyskanych na drodze badań eksperymentalnych z postępowaniem klinicznym. Stał na stanowisku, że aktywność własna układu nerwowego jest aktywnością wegetatywną. Wskazywał, że układ wegetatywny odgrywa poważną rolę w powstawaniu stanów uczuciowych. Podjął próbę zdefiniowania pojęcia „uczucie”, które określił mianem stanu psychicznego pozostającego w ścisłym związku z układem wegetatywno-afektywnym i w relacji do sfery intelektualnej i społecznej. Twierdził, że sferę uczuć należy rozpatrywać na czterech poziomach: charakterologicznym, instynktownym, moralnym i psychologicznym. Był autorem hipotezy o istnieniu odrębnej pamięci uczuć. Uważał, że sterownictwo czynności nerwowych i psychicznych jest zależne od neurodynamiki układu wegetatywnego, czyli ma charakter wewnętrzny, a nie jest zależne od bodźców zewnętrznych. Dlatego też proponował, by przyczyny zaburzeń psychicznych lokować

bardziej w warstwie somatycznej, a konkretnie w gospodarce energetycznej ustroju. Bez wątplenia oryginalną i pierwszą na świecie była propozycja chromogenno-topogenicznej lokalizacji czynności psychicznych, którą należy postrzegać jako istotny wkład do światowej psychologii i psychiatrii. Sformułował teorię zaburzeń psychicznych wskazującą na patologię ewolucji aktywności psychicznej, i zjawisko przechodzenia procesów psychicznych na najniższe piętra ewolucyjne (dyssolucję czynności ośrodkowego układu nerwowego).

Zdaniem M. psychiatria i neurologia powinny być osadzone w szeroko pojmowanej humanistyce. Był jednym z pionierów zastosowania metod psycho-fizjologicznych w interpretacji procesów historycznych, a także w etnografii, socjologii i historii kultury. Jego głęboka analiza towiańszczyzny i próba jej oceny z punktu widzenia psychiatrii należą z pewnością do najwybitniejszych propozycji badawczych poświęconych temu problemowi – *Andrzej Towiański (1901)*. M. był też orędownikiem nauki I.P. Pawłowa na ziemiach polskich, chociaż nie był wobec głoszonych przez niego poglądów bezkrytyczny.

Wśród uczniów M. należy wymienić m.in.: S. Batawię, R. Dreszera, W. Łuniewskiego, A. Opalskiego.

Imię M. nosi Mazowieckie Specjalistyczne Centrum Zdrowia w Pruszkowie-Tworkach.

PSB (T. Zakrzewski); Śródka.

E. Herman: *Neurologrzy polscy*, Warszawa 1958, s. 325–333;
T. Nasierowski: *Jan Mazurkiewicz*, [w:] *Złota księga medycyny warszawskiej*, red. M. Krawczyk, Warszawa 2009, s. 243–250;
Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku, t. 3, z. 2, Warszawa 2004/2005, s. 117–119.

„Polski Tygodnik Lekarski” 1947, nr 50–51; „Psychiatria Polska” 1975, t. 9, nr 4, K. Grządziel, *Jan Mazurkiewicz (1871-1947)* [w:] *Portrety Uczonych. Profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego. 1915–1945. M-Ż*, red. P. Salwa,

A. K. Wróblewski, Wydawnictwa Uniwersytetu
Warszawskiego 2016, s. 28-33.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)